

ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΜΑΚΝΙΛ

To

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΥΚΛΕΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ 30 ΧΩΡΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Το εργαστήριο με τις κούκλες**
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: The doll factory
Από τις Εκδόσεις Picador, Λονδίνο 2019
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Elizabeth Macneal
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μιχάλης Μακρόπουλος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: James Jacobelli
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Elizabeth Macneal, 2019
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Mat Smith
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2019

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3085-0
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3086-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoiu Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • **<http://blog.psychogios.gr>**

ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΜΑΚΝΙΛ

To
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΥΚΛΕΣ

Μετάφραση: Μιχάλης Μακρόπουλος

Για την Έννιτ και τον Άρθουρ

Λονδίνο

Νοέμβριος 1850

Μια Ψυγραφία

Όταν οι δρόμοι είναι πιο σκοτεινοί και ήσυχοι, μια κοπέλα βολεύεται σ' ένα γραφειάκι στο υπόγειο ενός κουκλοποιείου. Ένα φαλακρό πορσελάνινο κεφάλι είναι μπροστά της και το κοιτά με απλανή ματιά. Ζουλώντας τα σωληνάκια, βάζει κόκκινη και λευκή ακουαρέλα σ' ένα όστρακο, σαλιώνει τη μύτη του πινέλου και φτιάχνει τον καθρέφτη μπροστά της. Το κερί τσιτσιρίζει. Η κοπέλα κοιτά με μισόκλειστα μάτια το λευκό χαρτί.

Προσθέτει νερό κι ανακατεύει, φτιάχνοντας χρώματα σαν του δέρματος. Η πρώτη πινελιά στη σελίδα είναι απότομη σαν χαστούκι. Το χαρτί είναι χοντρό με ανάγλυφη επιφάνεια και δε ζαρώνει.

Στο φως του κεριού, οι σκιές μεγεθύνονται και οι άκρες των μαλλιών της γίνονται ένα με το σκοτάδι. Ζωγραφίζει, μία μοναδική πινελιά για το πιγούνι της, λευκό για τα ζυγωματικά της και που τα φωτίζει η φλόγα. Αντιγράφει πιστά τα ψεγάδια της: τα βαλμένα μακριά το ένα απ' το άλλο μάτια της, το παραμορφωμένο στρίψιμο της κλείδας της. Η αδελφή της και η κυρά της κοιμούνται πάνω, και ως και το θρόισμα του πινέλου μοιάζει με εκκωφαντικό σούσουρο που θα τις ξυπνήσει.

Συνοφρυώνεται. Έχει κάνει υπερβολικά μικρό το πρόσωπό της. Σκόπευε να γεμίσει τη σελίδα με αυτό, όμως το κεφάλι της αιωρείται πάνω από ένα κενό. Το χαρτί για το οποίο ξόδεψε τα φυλαγμένα μεροκάματα μίας βδομάδας έχει καταστραφεί. Θα

έπρεπε να έχει σκισάρει το περίγραμμα πρώτα, να έχει βιαστεί λιγότερο ν' αρχίσει.

Κάθεται για λίγο εκεί, με το φως και τη ζωγραφιά της. Η καρδιά της σκιρτά, το πρόσωπο της κούκλας κοιτά. Θα έπρεπε να πλαγιάσει προτού την τσακώσουν.

Όμως σκύβει μπρος χωρίς να πάρει τα μάτια της απ' τον καθρέφτη και τραβά το κερί προς το μέρος της. Είναι από μελισσοκέρι, όχι από ξίγκι, κλεμμένο από το κρυφό απόθεμα της κυράς της. Βουτά τα δάχτυλά της στο καυτό κερί και φτιάχνει μια «δαχτυλήθρα». Έπειτα περνά το χέρι της μέσ' από τη φλόγα, βλέποντας πόσην ώρα μπορεί να αντέξει το κάψιμο, ώσπου ακούει το χνούδι στο δάχτυλό της να τσιτσιρίζει.

Πρώτο Μέρος

Σίγουρα κάτι υπάρχει σε τούτη την καρδιά που δεν είναι φθαρτό, και δεν είναι απλώς ένα όνειρο η ζωή.

Μαίρη Γουόλστονκραφτ, *Επιστολές γραμμένες στη διάρκεια μιας σύντομης διαμονής στην Ελβετία, τη Νορβηγία και τη Δανία* (1796)

Τ' όμορφο πράγμα είναι χαρά παντοτινή:
ποτέ μηδαμινή δεν τ' απομένει μοίρα:
μα για μας θα παρέχει
ήσυχο δώμα πάντοτε και ύπνο που θα έχει
πλήθος γαλήνια όνειρα, ανάσα, και υγεία.

Τζον Κητς, «Ενδυμίων», βιβλίο πρώτο*

* Μτφρ. Μ.-Β. Ραϊζης, *Πανόραμα αγγλικής ποίησης*, επιμ. Π. Καραγιώργος, Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα 2005, σελ. 251. (Σ.τ.Μ.)

*Το μαγαζί περιέργων αντικειμένων,
παιλαιών και καινούργιων, του Σίλβας Ρινι*

Ο Σίλας κάθεται στο γραφείο του, μ' ένα ταριχευμένο περιστέρι στη χούφτα του. Το υπόγειο είναι σιωπηλό σαν τάφος, με εξαίρεση τις αργές του ανάσες, που αναστατώνουν το φτέρωμα του πουλιού.

Ο Σίλας σουφρώνει τα χείλη καθώς δουλεύει και, στο φως της λάμπας, δε δείχνει άσχημος. Στα τριάντα οχτώ, έχει ακόμη όλα του τα μαλλιά χωρίς άσπρη τρίχα. Κοιτάει τριγύρω, τα γυάλινα βάζα στους τοίχους, που το καθένα έχει την ετικέτα του κι ένα πρησμένο διατηρημένο δείγμα μέσα. Αρνιά, φίδια, σαύρες και γατιά, όλα παραφουσκωμένα, πιέζουν τα τοιχώματα των δοχείων τους.

«Κοίτα μη μου ξεφύγεις τώρα, καθαρματάκι», μουρμουράει πιάνοντας την πένσα και σφίγγοντας το σύρμα στα νύχια του πουλιού.

Του αρέσει να μιλά στα πλάσματά του, να πλάθει ιστορίες που τα έφεραν ως τον πάγκο του. Αφού σκέφτηκε πολλά φανταστικά σενάρια για τούτο το περιστέρι –ότι αναστάτωσε μια μαούνα στο κανάλι, ότι φώλιασε σ' ένα πανί της *Οδύσσειας*–, κατέληξε σε ένα που του αρέσει, έτσι μαλώνει συχνά τον «σύντροφό» του για το υποτιθέμενο συνήθειό του να επιτίθεται στις λαχανοπώλισσες που πουλούσαν νεροκάρδαμα. Τώρα αφήνει το πουλί, που κάθεται άκαμπτο στο ξύλο του.

«Ορίστε!» αναφωνεί γέροντας πίσω και τραβώντας τα μαλλιά από τα μάτια του. «Και ίσως σου δώσει αυτό ένα μάθημα, που σκόρπισες τα κάρδαμα απ' τα χέρια εκείνου του μικρού κοριτσιού».

Ο Σίλας είναι ευχαριστημένος με τούτη την παραγγελία, ειδικά μάλιστα εφόσον επέσπευσε τα τελευταία στάδια για να την έχει έτοιμη το πρωί. Είναι σίγουρος ότι το πουλί θα αρέσει στον καλλιτέχνη· όπως του ζητήθηκε, είναι παγωμένο εν πτήσει, με τις φτερούγες του να φτιάχνουν ένα τέλειο «V». Επιπλέον, ο Σίλας έβγαλε παραπάνω κέρδος προσθέτοντας άλλη μια καρδιά περιστεριού σ' ένα από τα κιτρινωμένα βάζα. Καφετιές σφαιρούλες επιπλέουν στη φορμόλη, περιμένοντας να τις αγοράσουν σε καλή τιμή κομπογιαννίτες και φαρμακοτρίφτες.

Ο Σίλας συγυρίζει το εργαστήριο, καθαρίζοντας και ισιώνοντας τα σύνεργά του. Έχει ανέβει ως το μέσον της σκάλας, σπρώχνοντας την καταπακτή με τον ώμο του και κρατώντας το περιστέρι, όταν ένα κουδούνι σαν αγκομαχητό φθισικού ηχεί από κάτω του.

Ο Αλμπι, εύχεται, καθώς είναι αρκετά νωρίς· αφήνει το πουλί πάνω σ' ένα ντουλάπι και διασχίζει βιαστικά το μαγαζί, διερωτώμενος τι να του φέρνει το αγόρι. Τελευταία, τα ευρήματά του ήταν όλο και πιο ασήμαντα – σκουληκιασμένοι αρουραίοι, γέρικες γάτες με τσακισμένο κεφάλι, ως κι ένα μισοπατημένο περιστέρι με κοντόχοντρο νύχι. («Αν ξέρατε όμως, κύριε, πόσο δύσκολο είναι, με τους ρακοσυλλέκτες να βουτάνε την καλύτερη προαμία...».) Αν είναι να αντέξει η συλλογή του Σίλας τη δοκιμασία του χρόνου, χρειάζεται κάτι στ' αλήθεια εξαιρετικό για να τη συμπληρώσει. Σκέφτεται τον φούρνο εκεί κοντά, στη Στραντ, που φυτοζωούσε πουλώντας εκείνες τις μεγάλες φραντζόλες ολικής άλεσης, που μόνο για σφήνα για την πόρτα ήταν καλές. Κι έπειτα ο φούρναρης, στο κατώφλι της φυλακής για τους οφειλέτες, αρχίζει να πουλά ζαχαρωμένες φράουλες σε βάζα. Αυτό μεταμόρφωσε το μαγαζί, το έκανε διάσημο ως και στα τουριστικά φυλλάδια της πόλης.

Το πρόβλημα είναι ότι ο Σίλας νομίζει συχνά ότι έχει βρει το ξεχωριστό, μοναδικό πράγμα που γυρεύει, αλλά έπειτα τελειώνει τη δουλειά και βρίσκεται να τον κατατρύχουν οι αμφιβολίες, η λαχτάρα για κάτι ακόμα. Οι παθολογοανατόμοι και οι συλλέκτες που θαυμάζει –άνθρωποι της γνώσης και της ιατρικής σαν τον Τζον Χάντερ και τον Άσπλεϊ Κούπερ– δεν ξεμένουν ποτέ από δείγματα. Έχει κρυφακούσει συζητήσεις γιατρών πηγαίνοντας να σκάσει από τη ζήλια του, σε παμπ αντίκρου στο Πανεπιστημιακό Κολέγιο του Λονδίνου, καθώς κουβέντιαζαν για τις ανατομές εκείνου του πρωινού. Μπορεί να του έλειπαν οι διασυνδέσεις τους, αλλά σίγουρα, *σίγουρα*, μια μέρα ο Άλμπι θα του φέρει κάτι –το χέρι του τρέμει– *ξεχωριστό*. Και τότε το όνομά του θα χαραχτεί σε μιαν είσοδο μουσείου και όλο του το έργο, όλος του ο μόχθος, θα αναγνωριστεί. Φαντάζεται να ανεβαίνει τα πέτρινα σκαλοπάτια με τη Φλικ, την πιο αγαπημένη παιδική του φίλη, και να κοντοστέκονται βλέποντας το όνομα «*Σίλας Ριντ*» χαραγμένο σε μάρμαρο. Αυτή να μην μπορεί να συγκρατήσει την περηφάνια της, με τη χούφτα της ακουμπισμένη στη βάση της ραχοκοκαλιάς του. Κι αυτός να εξηγεί ότι το έφτιαξε όλο γι' αυτήν.

Όμως δεν είναι ο Άλμπι, και κάθε χτύπος γεννά και περισσότερη απογοήτευση. Μια υπηρέτρια έρχεται για λογαριασμό της αφεντικιάς της, που θέλει ένα ταριχευμένο κολιμπρί για το καπέλο της. Ένα αγόρι με βελούδινο σακάκι χαζεύει γι' άπειρη ώρα και τελικά αγοράζει μια καρφίτσα πεταλούδα, που ο Σίλας την πουλά μ' ένα ρίγος περιφρόνησης να τον διαπερνά. Όλη εκείνη την ώρα, ο Σίλας σαλεύει μονάχα για να βάλει τα νομίσματά τους σ' ένα πουγκί από σκυλόδεσμα. Στην ενδιάμεση ηρεμία, ο αντίχειράς του ακολουθεί συλλαβή συλλαβή μία μοναδική πρόταση στο *The Lancet*. «“Ο-γκος δι-α-σπά το σκαφ... σκαφο... σκαφοειδές οστό”». Το κουνούνισμα και οι χτύποι στην πόρτα είναι στη ζωή του ο μόνος παλμός. Πάνω, μια κρεβατοκάμαρα στη σοφίτα· κάτω, το σκοτεινό του υπόγειο.

Είναι εξοργιστικό, σκέφτεται ο Σίλας καθώς κοιτά τριγύρω το στενόχωρο μαγαζί, ότι τα πιο ανιαρά πράγματα είναι αυτά που του δίνουν τα προς το ζην. Είναι ανυπολόγιστη η κακογουστιά της μάζας. Οι περισσότεροι πελάτες του παραβλέπουν τα αληθινά θαύματα –το κρανίο ενός λιονταριού εκατό χρόνων– μια βεντάλια καμωμένη από ιστό πνεύμονα φάλαινας– τη βαλσαμωμένη μαϊμού μέσα σ’ έναν γυάλινο κώδωνα– και πάνε κατευθείαν στη βιτρίνα με τα Λεπιδόπτερα στο πίσω μέρος. Μέσα έχει, παγιδευμένα ανάμεσα σε δύο τζάμια, βερμιγιόν φτερά πεταλούδων που κάποια προορίζονται για στολίδια μενταγιόν κι άλλα είναι απλώς για επίδειξη. Ανόητα μπιχλιμπίδια που θα μπορούσαν να τα φτιάξουν και μοναχοί τους άμα είχαν τη φαντασία, σκέφτεται. Μόνον οι ζωγράφοι και οι φαρμακοποιοί τον πληρώνουν για πράγματα που τον ενδιαφέρουν στ’ αλήθεια.

Κι έπειτα, καθώς το ρολόι σημαίνει έντεκα, ακούει έναν ελαφρύ χτύπο και το αμυδρό τραύλισμα του κουδουνιού στο υπόγειο.

Σπεύδει ν’ ανοίξει. Θα είναι απλώς κάνα ανόητο παιδί με ένα δίπλενο για ξόδεμα ή, αν είναι ο Άλμπι, θα έχει άλλη μια αναθεματισμένη νυχτερίδα, ένα ψωρόσκυλο καλό μονάχα για βράσιμο – και εντούτοις η καρδιά του Σίλας χτυπά γοργά.

«Ω, Άλμπι», λέει ανοίγοντας την πόρτα και προσπαθώντας να κρατήσει σταθερή τη φωνή του. Ομίχλη του Τάμεση φιδосέρονται μέσα.

Το δεκάχρονο παιδί τού χαμογελά. («Δέκα, κύριε, το ξέρω γιατί γεννήθηκα τη μέρα που η βασίλισσα παντρεύτηκε τον Αλβέρτο».) Ένα μοναδικό κίτρινο δόντι είναι φυτεμένο καταμεσής των πάνω ούλων του σαν ικρίωμα.

«Σας έχω ένα ωραίο φρέσκο πλάσμα σήμερα», λέει ο Άλμπι.

Ο Σίλας κοιτάζει προς το βάθος του αδιεξόδου, τα άδεια, ετοιμόρροπα σπίτια, όμοια με σειρά από μεθύστακες που ο καθένας, τρεκλίζοντας, γέρνει ακόμα περισσότερο απ’ τον προηγούμενο.

«Μπρος, παιδί μου», λέει, τσιμπώντας το αγόρι κάτω από το πιγούνι για να δείξει έτσι ότι είναι ανώτερος. «Τι ’ναι λοιπόν;

Το μπροστινό πόδι ενός μεγαλόσαυρου ή ίσως το κεφάλι μιας γοργόνας;»

«Κάνει λίγο κρύο για γοργόνες στο Κανάλι Ρίτζεντ αυτή την εποχή, κύριε, αλλά κείνο το άλλο πλάσμα, ο μεγα-πώς-τον-λένε, λέει θα σας αφήσει ένα γόνατο όταν τα τινάξει».

«Πολύ ευγενικό εκ μέρους του».

Ο Άλμπι φυσά μες στο μανίκι του. «Σας έχω ένα διαμάντι σωστό, που δεν το δίνω για λιγότερα από δύο σελίνια. Αλλά σας προειδοποιώ, δεν είναι κόκκινο, όπως σας αρέσουν να 'ναι».

Το αγόρι ξετυλίγει το κορδόνι του σακουλιού του. Τα μάτια του Σίλας ακολουθούν τα δάχτυλά του. Αέρας ξεφεύγει από μέσα, με έντονη οσμή, γλυκιά και σάπια, κι ο Σίλας σηκώνει το χέρι στη μύτη του. Δεν αντέχει ποτέ τις μυρωδιές του θανάτου· το μαγαζί είναι καθαρό σαν φαρμακείο και κάθε μέρα δίνει μάχη με τον καπνό του κάρβουνου, τα χνουδία και τη *δυσωδία*. Θα ήθελε να ξεταπώσει το μπουκαλάκι με το έλαιο λεβάντας που 'χει στο γιλέκο του, για να βάλει λίγο στο πανωχείλι του, αλλά δε θέλει να αποσπάσει την προσοχή του αγοριού – ο Άλμπι, τις καλύτερες μέρες, έχει τόση ικανότητα συγκέντρωσης όση και μια μυγαλή.

Το αγόρι μορφάζει παλεύοντας με το σακούλι και παριστάνοντας ότι είναι ζωντανό.

Ο Σίλας κατορθώνει να ζωγραφιστεί στα χείλη του ένα ψεύτικο χαμόγελο. Σιχαινείται να βλέπει αυτό το χαμίνι, τούτο δω το ανόητο αλητάκι, να τον πειράζει. Τον κάνει να τραβηχτεί πίσω στον εαυτό του, να τον θυμηθεί στην ηλικία του Άλμπι, όταν κουβαλούσε βαριά σακιά με υγρή πορσελάνη στο κεραμοποιείο, με τα μπράτσα του να πονούν από τις γροθιές της μάνας του. Τον κάνει να αναρωτιέται αν εγκατέλειψε ποτέ στ' αλήθεια αυτή τη ζωή, όταν και τώρα ακόμη αφήνει να τον κοροϊδεύει ένα φαφούτικο διαβολόπαιδο.

Όμως δε λέει τίποτα. Κάνει ότι χασμουριέται, αλλά παρακολουθεί λοξά, μ' ένα κροκοδειλλιο μάτι που μαρτυρά το ενδιαφέρον του με το να μη βλεφαρίζει καν.

Ο Άλμπι χαμογελά κι ανοίγει το σακούλι, φανερώνοντας δυο ψόφια κουτάβια.

Έτσι τουλάχιστον νομίζει ο Σίλας, ότι είναι δύο, όταν όμως πιάνει τα πόδια, βλέπει μονάχα έναν σβέροκο. Έναν λαιμό. Ένα κεφάλι. Το κρανίο είναι διαιρεμένο.

Κρατάει την ανάσα του, χαμογελάει. Σέρνει το δάχτυλό του στη ραφή στην κορυφή για να βεβαιωθεί ότι δεν είναι τέχνασμα. Έχει ικανό τον Άλμπι να ενώσει δυο σκυλιά με βελόνα και κλωστή αν αυτό του έφερε λίγες πένες ακόμα. Τα κρατά ψηλά, βλέπει τη σιλουέτα τους μπροστά στη λάμπα του, πιέζει τα οχτώ πόδια, τα κόκαλα της ραχοκοκαλιάς τους.

«Αυτό είναι», ψιθυρίζει. «Ω ναι».

«Δυο σελίνια», λέει ο Άλμπι. «Ακατέβαρα».

Ο Σίλας γελά και βγάζει το πουγκί του. «Ένα σελίνι, κι άμα θες. Και μπορείς να 'ρθεις να δεις το εργαστήρι μου». Ο Άλμπι κουνάει αρνητικά το κεφάλι, τραβιέται παραπίσω στο σοκάκι και κοιτά τριγύρω. Μια έκφραση, φόβου σχεδόν, ζωγραφίζεται στο πρόσωπό του αλλά σύντομα σβήνει, όταν ο Σίλας βάζει το κέρμα στη χούφτα του. Ο Άλμπι ξεροβήχει και φτύνει την περιφρόνησή του χάμω στις πέτρες.

«Ένα σελίνι όλο κι όλο; Τι δηλαδή, να πεθάνω της πείνας;»

Όμως ο Σίλας κλείνει την πόρτα κι αγνοεί το σφυροκόπημα που ακολουθεί.

Κρατιέται από μια βιτρίνα. Κοιτάζει κάτω για να σιγουρευτεί ότι τα κουτάβια είναι ακόμη εκεί, και να τα, στην αγκαλιά του, όπως θα κρατούσε ένα παιδί μια κούκλα. Τα οχτώ μαλλιαρά τους πόδια κρέμονται απαλά σαν τυφλοπόντικες. Μοιάζει να μην έζησαν καν τόσο που να πάρουν την πρώτη τους ανάσα.

Την έχει τελικά. Τη ζαχαρωμένη του φρούλα.

Αγόρι

Ο Σίλας βροντά την πόρτα κι ο Άλμπι δαγκώνει το σελίνι ανάμεσα στο μπροστινό του δόντι και στα ούλα του, χωρίς λόγο, παρά μόνο γιατί έχει δει την αδελφή του να κάνει το ίδιο. Το πιπιλάει. Έχει γλυκιά γεύση. Είναι ευχαριστημένος· έτσι κι αλλιώς, δεν περίμενε να πάρει δυο σελίνια. Αν ζητάς όμως δύο και παίρνεις ένα, τι γίνεται άμα ζητήσεις ένα; Ανασηκώνει τους ώμους, το φτύνει κι έπειτα το χώνει στην τσέπη του. Θα αγοράσει για μεσημεριανό ένα κύπελλο βραστά γουρουνοαυτιά και θα δώσει στην αδελφή του τα ρέστα. Αλλά πρώτα έχει μια άλλη δουλειά να φέρει σε πέρας και ήδη έχει αργοπορήσει.

Υπάρχει ένα δεύτερο σακί από λινάτσα δίπλα σ' αυτό των Νεκρών Πλασμάτων, και μέσα έχει μικροσκοπικές φουστίτσες που τις έραβε όλη νύχτα. Προσέχει να μην τα μπερδέψει ποτέ. Μερικές φορές, καθώς δίνει το σακί στο κουκλομάγαζο, είναι σίγουρος ότι τα έχει μπλέξει και νιώθει μια σουβλιά στην καρδιά. Δε θα ήθελε να δει το ξινό μούτρο της κυρίας Σόλτερ έτσι κι άνοιγε ένα σακί γεμάτο σκουληκιασμένους αρουραίους.

Φυσά στις μικρές του γροθιές για να τις ζεστάνει και φεύγει τρέχοντας. Διασχίζει με ζιγκ ζαγκ τους δρόμους, με τα ξεχαρβαλωμένα του ποδάρια να στραβώνουν προς τα έξω. Τρέχει δυτικά μέσ' από τη λάσπη του Σόχο. Κοκαλιάρες πόρνες τον ακολουθούν με τα κατάκοπα μάτια τους στην τρεχάλα του, σαν ξεθεωμένες γάτες που παρακολουθούν μια μύγα.

Βγαίνει στη Ρίτζεντ Στριτ, ρίχνει μια φευγαλέα ματιά στο μα-

γαζί που πουλάει μασέλες προς τέσσερις γκινέες, χτυπά το μοναδικό του δόντι με τη γλώσσα του κι έπειτα ορμάει μπροστά από ένα άλογο, που τσινάει και σηκώνεται στα πίσω πόδια. Το αγόρι πηδά πίσω και κουμαντάρει τον φόβο του φωνάζοντας στον αμαξά: «Πρόσεχε πού πας, ρε!»

Προτού προφτάσει ο άντρας να του απαντήσει ή να τον χτυπήσει με το μαστίγιό του, ο Άλμπι έχει διασχίσει φουριόζος τον δρόμο κι έχει διαβεί το κατώφλι του εργαστηρίου με τις κούκλες της κυρίας Σόλτερ.

Το κουκιστομάγαθο της κυρίας Σόλτερ

Η Άιρις σέρνει το νύχι του αντίχειρά της στις ραφές της φουσιτίτσας-μνιατούρας και σταματά όποτε βρίσκει ένα κέλυφος ψύλλου, για να το τσακίσει. Τραβά μιαν ελεύθερη κλωστή και τη δένει κόμπο.

Αν και είναι σχεδόν μεσημέρι, η κυρά της, η κυρία Σόλτερ, δεν έχει σηκωθεί ακόμη. Η δίδυμη αδελφή της κάθεται πίσω της, με το κεφάλι της σκυφτό πάνω από το εργόχειρό της.

«Χωρίς ψύλλους, επιτέλους. Αλλά να προσέχεις πιο πολύ με τις κλωστές», λέει η Άιρις στον Άλμπι. «Υπάρχει μια ολόκληρη πόλη γεμάτη ράφτρες που θα πούλαγαν ως και το νεογέννητό τους ακόμα για να σου βουτηξουν τη δουλειά».

«Όμως, δεσποινίς, η αδελφή μου έχει γρίπη και τη φρόντιζα όλη νύχτα. Εδώ και μέρες δεν έχω μπορέσει καν να πάω για πατινάζ, και δεν είναι δίκαιο...»

«Κακομοιρούλη». Η Άιρις κοιτά τριγύρω, όμως η αδελφή της η Ρόουζ είναι απασχολημένη. Χαμηλώνει τη φωνή της. «Αλλά πρέπει να θυμάσαι ότι με την κυρία Σόλτερ έχεις να κάνεις με διάβολο, όχι με γυναίκα, και η δικαιοσύνη δεν την ένοιαξε ποτέ. Την έχεις δει να βγάζει τη γλώσσα της;»

Ο Άλμπι κουνάει αρνητικά το κεφάλι.

«Είναι διχαλωτή».

Το χαμόγελο του Άλμπι είναι τόσο πλατύ, τόσο ειλικρινές, που η Άιρις θέλει να τον αγκαλιάσει. Τα βρόμικα ξανθά του μαλλιά, το μοναδικό του δόντι, το μουντζουρωμένο του πρόσω-

πο: για τίποτε απ' αυτά δε φταίει ο ίδιος. Σ' έναν άλλον κόσμο, θα μπορούσε να έχει γεννηθεί στην οικογένειά τους στο Χάκνεϊ.

Χώνει την επόμενη στοίβα από υφάσματα στο σακί του, ελέγχει ξανά ότι η Ρόουζ δεν κοιτά και του δίνει έξι πένες. Σχεδιάζε να τις δώσει για ένα καινούργιο φύλλο χαρτιού κι ένα πινέλο. «Να, για ν' αγοράσεις ζωμό για την αδελφή σου».

Ο Άλπι κοιτάζει διστακτικός το νόμισμα.

«Δεν είναι κόλπο», του λέει.

«Σας ευχαριστώ, δεσποινίς», της λέει, με τα μάτια του μαύρα σαν κεφάλι καρφίτσας. Της το αρπάζει, σάμπως να φοβάται ότι θα μπορούσε ν' αλλάξει γνώμη, και βγαίνει τρέχοντας απ' το μαγαζί, σχεδόν πέφτοντας πάνω στον Ιταλό λατερνατζή, που τον χτυπά με το μπαστούνι του.

Η Άιρις τον παρακολουθεί να φεύγει και παίρνει επιτέλους ανάσα. Μπορεί να είναι ένας βρόμικος αλητάκος, αλλά, ακόμα κι έτσι, η Άιρις δεν μπορεί να καταλάβει γιατί αναδίδει αυτή την τόσο έντονη μυρουδιά σήψης.

Το στενό μαγαζί της Ρίτζεντ Στριτ είναι σφηνωμένο ανάμεσα σε δύο ανταγωνιστικά ζαχαροπλαστεία. Επειδή υπάρχουν κάποιες μικρές ρωγμές στην καμινάδα, το κουκλοπωλείο της κυρίας Σόλτερ είναι γεμάτο διαρκώς με τη μυρωδιά βρασμένης ζάχαρης και καμένης καραμέλας. Μερικές φορές η Άιρις ονειρεύεται ότι τρώει καραμέλες, ζελέδες δαμάσκηνο, τέλεια μικρά κεκάκια με ροδοκοκκινισμένη ζύμη και σαντιγί, ή ότι πηγαίνει στα Ανάκτορα του Μπάκιγχαμ καβάλα σε μπισκοτοελέφαντες. Άλλες φορές ονειρεύεται ότι πνίγεται μέσα σε βραστή μελάσα.

Όταν οι αδελφές Γουίτλ έγιναν παρακώρες της κυρίας Σόλτερ –το αν είναι ή αν υπήρξε ποτέ παντρεμένη αποτελεί μυστήριο για την Άιρις–, το κορίτσι μαγεύτηκε από το σαλόνι. Εξαιτίας της στραβής της κλείδας και των σημαδιών από ευλογία της Ρόουζ, περίμεναν ότι θα τις έκλειναν στην αποθήκη στο υπόγειο.

Όμως τις πήγαν σ' ένα χρυσωμένο γραφείο καταμεσής του μαγαζιού, όπου οι πελάτες θα μπορούσαν να βλέπουν τη δουλειά τους. Της έδωσαν μπογιές σε σκόνη και πινέλα από αλεπουδότριχα, για να στολίζει τα πόδια, τα χέρια και τα πρόσωπα από τις κούκλες. Φυσικά, ήξερε ότι οι μέρες θα ήταν ατελείωτες, όμως θαύμασε τους εβένινους μπουφέντες κατά μήκος του δωματίου, που τα ράφια τους ήταν γεμάτα πορσελάνινες κούκλες. Επίσης, είχε ζέστη και φως· κεριά τσιτσιρίζαν σε χρυσά καντηλέρια και στη γωνία έκαιγε μια φωτιά.

Όσοι τώρα, καθώς κάθεται στο γραφείο δίπλα στην αδελφή της, κρατώντας σφιχτά μια πορσελάνινη κούκλα κι ένα φθαρμένο πινέλο, παλεύει να πνίξει ένα χασμουρητό. Είναι μια κούραση που δε θα τη διανοούνταν ποτέ, σαν να είναι η δουλειά στο μαγαζί αγγαρεία σε εργοστάσιο κι ακόμα χειρότερη. Τα χέρια της είναι κόκκινα και σκασμένα απ' το χειμωνιάτικο κρύο, αν όμως τα αλείψει με ξίγκι, το πινέλο γλιστρά και τα χείλη και τα μάγουλα της κούκλας γίνονται μια μουντζαλιά. Κοιτάζει γύρω της, τους μπουφέντες που δεν είναι εβένινοι αλλά από φτηνή δρυ βαμμένη μαύρη, το χρυσό βερνίκι που ξεφλουδίζεται από τα καντηλέρια εξαιτίας της ζέστης της φλόγας, και το λιγότερο αγαπημένο της πράγμα απ' όλα: το τριμμένο σημείο στο χαλί, εκεί που η κυρία Σόλτερ πηγαίνει καθημερινά πέρα δώθε, και τώρα το πέλος του είναι πιο αραιό κι από τα μαλλιά της κυράς της. Η γλυκερή μυρουδιά ζαχαροπλαστείου, η κλεισούρα του δωματίου και οι σειρές από κούκλες που κοιτούν το κάνουν να θυμίζει πιο πολύ κρύπτη παρά μαγαζί. Υπάρχουν φορές που η Άιρις παλεύει για να πάρει ανάσα.

«Νεκρή;» ψιθυρίζει η Άιρις στη δίδυμη αδελφή της σπρώχνοντας μια δαγεροτυπία προς το μέρος της. Είναι μια μικρή σέπια εικόνα ενός κοριτσιού, με τα χέρια της διπλωμένα τακτικά σαν περισσότερα στα πόδια της. Η Άιρις σηκώνει τα μάτια όταν μπαίνει η κυρία Σόλτερ στο μαγαζί και κάθεται δίπλα στην πόρτα, με τη ράχη της Βίβλου της να βγάζει έναν κοφτό ήχο καθώς την ανοίγει.

Η Ρόουζ προσπαθεί με ένα βλέμμα να την κάνει να σωπάσει.

Είναι μια από τις λίγες απολαύσεις της Άιρις, κι ας την κάνει να νιώθει ενοχές: να συμπεραίνει αν τα παιδιά στις δαγεροτυπίες είναι νεκρά. Για έναν λόγο που δεν μπορεί να εξηγήσει, της αρέσει να ξέρει αν φτιάχνει μια κούκλα πένθους που θα τοποθετηθεί στον τάφο ενός πεθαμένου νηπιού ή αν χρωματίζει ένα παιχνίδι για ένα ολοζώντανο παιδί.

Η κυρία Σόλτερ βγάζει το περισσότερο εισόδημά της από τούτες τις κούκλες επί παραγγελία. Είναι χειμώνας τώρα και το κρύο και οι αρρώστιες του διπλασιάζουν τον φόρτο εργασίας τους, συχνά αυξάνοντας τις ώρες της δουλειάς από δώδεκα σε είκοσι. «Είναι κατανοητό», λέει η κυρία Σόλτερ με τη φωνή που έχει για τους πελάτες, «και μάλιστα φυσικό να θέλει κάποιος να μνημονεύσει την ψυχή ενός αγαπημένου νεκρού. Εντέλει, όπως λέγεται στην Προς Κορινθίους Β΄ Επιστολή: “Θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν Κύριον”. Η ψυχή τους έχει εκδημηθεί και τούτη η κούκλα είναι σύμβολο του γήινου σκεύους που άφησαν πίσω».

Το να συμπεραίνει αν τα παιδιά στις δαγεροτυπίες είναι νεκρά μπορεί να απαιτεί λεπτές διαδικασίες, όμως η Άιρις έχει μάθει τα σημάδια. Μερικές φορές είναι εύκολο. Το παιδί μοιάζει να κοιμάται περιτριγυρισμένο από λουλούδια. Μπορεί να υπάρχει ένα εμφανές στήριγμα πίσω από το νήπιο, ως και κάποιος που το βαστά έτσι κρυμμένος ώστε να δίνει την εντύπωση ταπετσαρίας· ή, αν υπάρχουν άνθρωποι στη δαγεροτυπία, στην εμφάνιση είναι θολά τα πάντα εκτός απ' το παιδί, που αποτυπώνεται με τέλεια, ασάλευτη καθαρότητα.

«Ζωντανή», αποφασίζει η Άιρις. «Τα μάτια της είναι θολά».

«Σιωπή! Δε θ' ανεχτώ το κουβεντολόι», γαβγίζει η κυρία Σόλτερ παίρνοντας ξαφνικά φωτιά σαν σπίρτο. Η Άιρις σκύβει το κεφάλι κι ανακατεύει ένα κατά τι βαθύτερο ροζ για τη σκιά ανάμεσα στα χείλη της κούκλας. Δε σηκώνει τα μάτια, τρέμει μήπως έτσι πάει φιρί φιρί για μια από τις τσιμιπές της κυρίας Σόλ-

τερ, που τις δίνει στο μαλακό κρέας στη μέσα μεριά του αγκώνα.

Οι κοπέλες κάθονται πλάι πλάι όλη μέρα, μιλώντας ελάχιστα, ασάλευτες σχεδόν, σταματώντας μονάχα για να φάνε ψωμί με βοδινό λίπος.

Η Άιρις ζωγραφίζει τα πορσελάνινα πρόσωπα, περνά τα μαλλιά στις τρίχες στο κρανίο, μερικές φορές τα κατσαρώνει με σίδερα ζεσταμένα στα κάρβουνα, αν το παιδί έχει μπούκλες. Εντωμεταξύ, η βελόνα της Ρόουζ ανεβοκατεβαίνει σαν δοξάρι. Η δουλειά της είναι να προσθέτει τις πιο λεπτές λεπτομέρειες, που θέλουν περισσότερη δεξιοσύνη, στις χοντροκομμένες φούστες και στα κορσάζ που έχουν ραφτεί με την οκά τη νύχτα. Μαργαριταράκια, πτυχωτά μανίκια, κεντήματα, τοσοδούλικα βελούδινα κουμπιά, μικρά σαν ποντικίσιες μύτες.

Αν και είναι ολόιδιες, οι δίδυμες δε θα μπορούσαν να είναι πιο διαφορετικές. Όταν ήταν μικρές, ξεχώριζαν τη Ρόουζ ως την αληθινή καλλονή από τις δύο, ήταν η αγαπημένη των γονιών τους, και τούτη η προτίμηση ήταν ο θησαυρός της που τον φυλούσε ως κόρη οφθαλμού. Η στρεβλή κλείδα της Άιρις, ένα ελάττωμα εκ γενετής που κάνει τον αριστερό της ώμο να γέρνει προς τα μπρος, έκανε την αδελφή της να τη βλέπει με μια προστατευτική καλοσύνη που κάποιες φορές μόνο εκνεύριζε την Άιρις. («Δεν είμαι ανάπηρη, ξέρεις», έλεγε απότομα όταν η Ρόουζ επέμενε να κουβαλήσει κάποιο πακέτο, προχωρώντας πρώτη, με μεγάλα βήματα, σαν να περίμενε ότι η Άιρις θα στοιχιζόταν πίσω της.) Επίσης τσακώνονταν· καβγάδιζαν για τη μεγαλύτερη πατάτα στο φαγητό, για το ποια μπορούσε να ψηθήσει πιο μακριά ή να γράψει πιο καλά. Μπορούσαν να ρίχνουν γρήγορα και σκληρά χτυπήματα επειδή ήξεραν ότι σε κάθε καβγά θα ερχόταν η συμφιλίωση: με τα πόδια της μιας πάνω στην άλλη, καθισμένες μπροστά στη φωτιά, θα ονειρεύονταν λεπτομέρειες του φανταστικού τους μαγαζιού που θα λεγόταν Flora και θα είχε ράφια γεμάτα λουλουδάτα μπιχλιμπίδια κι ανθοδοχεία στον τοίχο, με ίριδες και τριαντάφυλλα.

Όταν όμως οι αδελφές έγιναν δεκάξι, η Ρόουζ κόλλησε ευλογία, που παραλίγο να τη σκοτώσει. Μακάρι να το είχε κάνει, είπε, όταν είδε τα πυκνά εξανθήματα που σκέπαζαν το πρόσωπο και το σώμα της, και το θολό, τυφλωμένο αριστερό της μάτι. Το δέρμα της σύντομα σηματοδεύτηκε από κρατήρες και πήρε μια κάπως μοβ απόχρωση που την έκανε ακόμα χειρότερη το ατελείωτο ξύσιμο. Τα πόδια της γέμισαν σημάδια. «Γιατί εγώ; Γιατί εγώ;» θρηνούσε κι έπειτα, μία φορά όλη κι όλη, έβγαλε ένα σφυριχτό ψιθύρισμα κάνοντας την Άιρις να αναρωτηθεί αν παράκουσε: «Θα 'πρεπε να ήσουν εσύ».

Τώρα, στα είκοσι ένα, τα μαλλιά τους έχουν το ίδιο σκούρο καστανοκόκκινο χρώμα, όμως η Ρόουζ τα φορά σαν επιτίμιο, ριγμένα μπρος για να κρύβουν όσο γίνεται περισσότερο τα βλογιοκομμένα της μάγουλα. Της Άιρις είναι μακριά ως τη μέση της και μαζεμένα σε μια μακριά, πυκνή πλεξούδα, με το δέρμα της να είναι προκλητικά απαλό και λευκό. Δε γελούν πια μαζί, δεν ψιθυρίζουν πλέον μυστικά. Δε μιλούν για το μαγαζί.

Μερικά πρωινά, η Άιρις ξυπνά και βλέπει την αδελφή της να την κοιτά με όψη τόσο ανέκφραστη και ψυχρή, που τη φοβίζει.

Η Άιρις νιώθει τα βλέφαρά της να πέφτουν, τόσο βαριά σαν να έχουν ραμμένα πάνω τους μολυβένια βαρίδια. Η κυρία Σόλτερ εξυπηρετεί έναν πελάτη, με τη φωνή της να είναι ένα μελωδικό βούισμα.

«Δίνουμε σημασία στην παραμικρή λεπτομέρεια σε κάθε παραγγελία – καθαρή πορσελάνη από τα εργοστάσια στον Βορρά – είμαστε σαν οικογένεια – είναι τόσο τίμιες κοπέλες, πράγματι, όχι σαν εκείνες που σου παίρνουν τ' αυτιά για να σου πουλήσουν ένα σκουφί στην Κράνμπουρν Άλεϊ κι είναι ανήθικες όλες...»

Η Άιρις μπήγει τα δάχτυλά της στα μπούτια της για να κρατηθεί ξύπνια. Καθώς γέρνει μπρος, αναρωτιέται αν ένας υπνάκος για λίγα λεπτά θα ήταν στ' αλήθεια κάτι τόσο τρομερό...

«Για τον Θεό, Ρόουζι», ψιθυρίζει έχοντας τυναχτεί στητή και τρίβοντας το μπράτσο της. «Απορώ τι τη χρειάζεσαι τη βελόνα με τέτοιους αγκώνες».

«Αν σ' έβλεπε η κυρία Σόλτερ...»

«Δεν αντέχω», ψιθυρίζει η Άιρις. «Δεν μπορώ».

Η Ρόουζ είναι σιωπηλή. Σκαλίζει ένα κάκαδο στο χέρι της.

«Τι θα έκανες αν μπορούσαμε να ξεφύγουμε από δω; Αν δεν ήμασταν αναγκασμένες να...»

«Είμαστε τυχερές», μουρμουράει η Ρόουζ. «Και τι άλλο μπορείς να κάνεις; Να με παρατήσεις εδώ πέρα και να γίνεις μια ανακατώστρα;»

«Όχι βέβαια», ψιθυρίζει περιφρονητικά η Άιρις. «Θέλω να ζωγραφίζω πραγματικά πράγματα, όχι αυτά τα πορσελάνινα μάτια και χείλια και μάγουλα, που τελειωμό δεν έχουν, και... οχ». Δίχως να το καταλάβει, έχει σφίξει τη γροθιά της. Την ξεσφίγγει και προσπαθεί να σκεφτεί τον πόνο που φέρνει στην αδελφή της. Ωστόσο, δε φταίει η Άιρις για την αρρώστια της, να όμως που τιμωρείται γι' αυτήν κάθε μέρα, στερημένη από κάθε στοργή. «Δεν αντέχω εδώ, να ζω στο άντρο της κυρα-Διαβόλισσας».

Από την άλλη μεριά του μαγαζιού, το κεφάλι της κυρίας Σόλτερ γυρνά απότομα σαν κουνουβάγιας. Συνοφρύνεται. Η Ρόουζ αναπηδά και τρυπιέται με τη βελόνα.

Η πόρτα κλείνει με βρόντο απ' τον αέρα. Η Άιρις παλεύει να δει έξω από τα βρόμικα τζάμια. Βλέπει τις άμαξες να κυλούν και φαντάζεται τις κυράδες που είναι φωλιασμένες μέσα.

Δαγκώνει το χείλι της, αδειάζει λίγη μπλε σκόνη και βουτά ξανά το πινέλο της στο μπουκάλι με το νερό.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΕΜΕΙΝΕ ΓΙΑ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ
ΣΤΟ TOP TEN ΤΩΝ *SUNDAY TIMES*

ΛΟΝΔΙΝΟ, 1850. Η πόλη ετοιμάζεται για τη Μεγάλη Έκθεση, και τα πλήθη συρρέουν στο Χάιντ Παρκ για να παρακολουθήσουν την ανέγερση του εντυπωσιακού κτιρίου που θα τη φιλοξενήσει. Ανάμεσά τους, η όμορφη, γεμάτη όνειρα Άιρις, και ο Σίλας, ο παράξενος, μονήρης συλλέκτης. Για την Άιρις, η συνάντησή τους είναι μια ασημάντη στιγμή που ξεχνά αμέσως. Για τον Σίλας, ένα γεγονός που του αλλάζει τη ζωή.

Ο Σίλας δεν είναι ο μόνος που προσέχει την ομορφιά της Άιρις. Ο Λούις Φροστ, ένας νεαρός ζωγράφος από τον κύκλο των Προραφαηλιτών, της ζητά να ποζάρει για έναν πίνακά του. Εκείνη δέχεται, με έναν όρο: να τη μάθει να ζωγραφίζει. Και ένας καινούργιος κόσμος γεμάτος υποσχέσεις ανοίγεται μπροστά της...

Όμως ο Σίλας καιροφυλακτεί. Η σκέψη της Άιρις τον στοιχειώνει από τη μέρα που συναντήθηκαν και το πάθος του γίνεται ολοένα και πιο σκοτεινό.

Η συναρπαστική, αγωνιώδης ιστορία μιας γυναίκας που διεκδικεί την ελευθερία και το δικαίωμα στη δημιουργία ενάντια στις κοινωνικές προκαταλήψεις, κι ενός άντρα που με την αρρωστημένη εμμονή του απειλεί να την καταστρέψει για πάντα.

Εκδόσεις **ΨΥΧΟΓΙΟΣ**
www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΣ: 21909

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ